

САНГА ОПОХ

Х а й а т
1931 оыл алтынны
15 нүгүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 20 (6000)

1934 сый. Олуньу 14 күнэ
ОПТУОРУНЬУН

Сыаната
2 харчы.

Бу ыар кутурбаннаах күн
нэргэ коммунистар, советскай
норуот бүтүүнэ бэйэлэрин
кэжкэлэрин партия ленинскэй
Киин Комитетын, ССКП КК
Политбюротун тула өссө ыкса
түмэллэр.

Партия уонна нуруот биир
ныгыл сомоболор.

Юрий Владимирович Андропов

Кини олобо—партия уонна нуруот интэриэстэригэр,
Ленин улуу дьыалатыгар мунгура суох
бэринишлээхтик сулууспалаахын холобура

ОРОЙУОН ҮЛЭЙТТЭРИТТЭН

ПАРТИЯНЫ ТУЛА НЬЫГЫЛ ТҮМСҮҮ

ЧУРАПЧЫ

«Сельхозтехника» холбо-
хук өрөмүөнүөр мастер-
скойугар буолбут ми-
тингэ ССКП КК, ССРС
Верховнай Советын
Президиумун, ССРС
Министрдарын Советын
Коммунистическай партия-
ба, советскай нуруокка
Ыгырымыларын түһүна
иһитиннэринин ССКП рай-
комун иккис секретара
С. П. Макаров оҥордо.

— Уһулуччулаах партий-
кай уонна государство-
най деятель Ю. В. Андропов
биги кэжкэтигиттэн
эбэн туордаһына—мар сү-
түк, дьэ саҥалаага бэ-
лэтин этинтэ механиче-
скай сҕах токара, Саха
АССР нуруотун хаһаа-
даһыт П. П. Макаров.—
Сарсын, советскай нуруот
тулуу уола, төлөнөөх
депутат Ю. В. Андропов
иһэх суолугар аҥарым
кутурбаннаах күнүгэр, он-
дуги оҥиһээдэнт чилин-
дэре күнүбүзү нуормала-
рыт 120 ырыһыантан итэ-
рэлэ суох толорорго уон-
на иһи күнүбүзү хамна-
старын Эһэ советскай фон-
дугар биһэргэ быһаары-
нылар.

Кырдыаҥас тиир ууһа
Г. Т. Дьяковскай холбо-
хук рабочайдарын бу ыа-
рахан күнүгэр ордук тү-
сүүлээхтик, үрдүк оҥорум-
туолаахтык үлэлэригэ
ыгырда.
— Биги трактордары
хомуйар биригээдэбит,—
дьятэ В. Е. Прокопьев,—
механическай сҕах үлэ-
тэрин ыгырымытын өйөөн,
олуньу 14 күнүгэр биһир
трактор кэллн муоһун хо-
муйан бүтэрэргэ, ол кү-
нүбүзү хамнаһы Эһэ фон-
дугар биһэргэ быһаары-
нына.

Трактордар мотуорда-
рын өрөмүөннээччилэри
адэр рабочай И. Пудов
салайар. Кини малым

Биһиэхэ, Соловьев на-
һилигэр, ССКП Киин Ко-
митетын Генеральнай се-
кретара, ССРС Верховнай
Советын Президиумун
Председателэ Юрий Вла-
димирович Андропов өлбү-
түн туһунан кутурбаннаах
иһитиннэринин аан бас-
таан радио долгуһунара,

Промкомбинат коллективин үлэһиттэрин үлэтин үрдүктүк сымаллаан итиннэ бу
кутурбаннаах иһитиннэригэр ленинскэй пар-
тия уонна Советскай государство уһулу-
чулаах деятель Ю. В. Андропов биги
дойдубутугар сайдыылаах социализмы ту-
тууга, сир үрдүгэр эйэ дьыалатын уонна
норуоттарга куттал суох буолуутун ту-
руулаһан көмүскээһинигэ ыппыт улахан наҥа—М. Г. Монастырева.

сҕах ыгырымын эмнэ-
өйүүрүн биллэрдэ.
Ити курдук, оройуон
кырдыаҥас рабочай кол-
лективин өрөмүөнүөр мас-
терскойун рабочайдара
бүгүн Ю. В. Андропов
кэриэстээн үлэ вахтатыгар
тураллар.

М. Михайлова. БОЛУГУР

Болугурдаабы сельскэй
Культура дьэтигэр «Мын-
дабайы» совхоз рабочай-
дытэ, нэһилиэк сулууспа-
лаахтара муһунулар.
Кутурбаннаах минигэ
Коммунистическай партия
уонна Советскай государ-
ство уһулуччулаах деятель
Ю. В. Андропов өлбүтүн
туһунан иһитиннэринин
совхоз парткомун секретара
И. И. Яковлев оҥордо.
Ол кэминтэн тьл эппит
кырдыаҥас коммунист П. К.
Дьяковскай, совхоз ди-
ректорын болбуһааччы

А. П. Ефимов Ю. В. Ан-
дропов ССКП Киин Коми-
тетин кылгас кэмгэ са-
лайда, ол эрэри
ити кэмгэ партия
XXVI съезд курсуун ту-
һунан дойдун экономикай
уонна социальнай сайды-
мын бары туһааймылары-
гар элбэх үлэ иһитиннэ-
рин, эйэ программатын
өлөххө киллэрингэ улахан
хардым оҥоһулуубутун ба-
лытэтилар.

Митинг кыттылаахтара
совхоз, нэһилиэк бары үлэ-
һиттэрин бу ыар кутур-
баннаах күнүгэр партия
Киин Комитетын, кини
Политбюротун тула өссө
ыкса түмсэргэ, өссө дьу-
луурдаахтык, үрдүк оҥо-
румтуолаахтык үлэлэригэ
ыгырдылар.

М. Дьяковская.
ОДЬУЛУУН
Дьаһыла бөлүөлүгү
иһитиннэргэ

Карл Маркс аатынан сов-
хоз Одьулууннаабы отде-
ленинтин рабочайдара
уонна сулууспалаахтара,
өлөхтөөх орто оскуола
уонна 13 №-дээх СПТУ
үлэһиттэрэ уонна үлэ-
нээччилэр—барыта 700-
чөөк киип сырытта.

13 №-дээх СПТУ үлэ-
рик чааһын сөбүлэһсэһэ
М. С. Ноговицын, ман-
ныксыт, адэр коммунист
Александра Аммосова, сов-
хоз кылаабынай ветврач
Я. С. Трофимов, сҕахтаа-
ык комсомольскай тэрилтэ
секретара Людмила Ки-
риллина уонна да атыттар
бу улахан сүтүккэ эппиэт-
тээн өссө түмсүүлээхтик
үлэлэригэ, ССРС Верхов-
най Советын быһаары
көрсө былааннары уонна
сөбүлэһитибэлэри сити-
һилээхтик толорорго мус-
тубут дьону ыгырдылар.
Ф. Софронов.

КИНИ СЫРДЫК КЭРИЭҢИГЭР

телевизор экраннара аҥа-
лылар.

Ийэ дойдун төлөнөөх
патриота, эйэ уонна ко-
мунизм иһи сыламтатэ
суох охсуһааччы Юрий
Владимирович Андропов

өлүүтэ хас биһилигит сү-
рэгэр ыар кутурданы үс-
кэтэ.

Биги— «Мындабайы»
совхоз рабочайдара—бу
кутурбаннаах күнүбүзү
хэан-уруу Коммунистиче-

скай партиябыт тула ык-
са түмсүүлээхпитин, дьыс-
спилиһилээхпитин уонна
тэрилтэлээхпитин көрдө-
һөн Ю. В. Андропов сҕа-
дык кэриэһигэр ударнай
вахтага турунуулаа.

И. СЕРГЕЕВ,
ССКП чилиэнэ,
сүөсүбүт.

ССКП РАЙКОМА. РАЙСОВЕТ ИСПОЛКОМА.

БОЧУОТ ДУОСКАТА

1983-1984 сс. кыстык ааспыт ийдарыгар об-
щественнай сүбүһү итингэ, кинитэн боро-
дуукуйуны ылыны уонна соротуопкалааһыны
эбэтэр иһин социалистическай куоталаһыга
үрдүк көрөрүүтэри ситиспит маннак совхозтар,
коллективтар, бастык малчынысттар уонна
борооску көрөөччүлэр пробыоннаабы Бочуот
дуоскатыгар таһаарыллаллар.

СОВХОЗТАРТАН

«Мындабаайы» совхоз (директор Чичашинов
В. П., партком секретаря Яковлев И. И., проф-
ком председателю Попов С. Е.).

Карл Маркс итиннэ совхоз (директор Васи-
льев Е. Е., партком секретаря Попов В. Е.,
профком председателю Сидоров М. М.).

ОТДЕЛЕНИЕЛАРТАН

Мутудай отделение (управляющий Пермя-
ков Н. Д., партбюро секретаря Дьяконов Л. А.,
сельсовет исполкомун председателю Кронинкова
М. Д.).

Вахсы отделение (управляющий Егоров Г. Ф.,
партбюро секретаря Решетникова П. Н., сельсовет
исполкомун председателю Иванов В. Р.).

Балутур отделение (управляющий Павлов
А. Х., партбюро секретаря Давыдов М. М.).

ЫАНЫЫК ФЕРМАЛАРЫТАН

Ачингый комплекстарга—«Кустук» комсо-
мольскай-мичат ферма коллектива (Вахсы отде-
ления, старшай Местникова М. И.)—фураж,
ый ынах ахсыттан 739-туу кг үүтү ман эбэ-
һэтэллестибэтти 169,4 бырыһыан толорбутун
иһин.

«ЫБСЛКС 50 сыла» ферма коллектива (Ха-
даар отделение, старшай Никитина М. В.)—
хас биридди фуражнай ынахтан 573-түг үүтү
ман эбэһэтэллестибэтти 131,4 бырыһыан то-
лорбутун иһин.

Ачингый комплекстартан уратыларга. Куула
Куула ферманы коллектива (Одьулуун отде-
ления, старшай Гуляева В. М.)—хас биридди
фуражнай ынахтан 715-тиг үүтү ман эбэ-
һэтэллестибэтти 126,4 бырыһыан толорбутун
иһин.

«ЫБСЛКС 60 сыла» комсомольскай-мичат
ферма коллектива (Хадаар отделение, стар-
шай Осипова М. Е.)—фуражнай ынах ахсыттан
678-тиг үүтү ман эбэһэтэллестибэтти 112,1
бырыһыан толорбутун иһин.

Урох Күөрэ ферманы коллектива (Одьулуун
отделения, старшай Парфенов А. Н.)—хас
биридди фуражнай ынахтан 677-тиг үүтү
ман эбэһэтэллестибэтти 120,5 бырыһыан то-
лорбутун иһин.

ЫАНЫЫКСЫТТАРТАН

Ачингый комплекстарга—Романова Анна
Дмитриевна (Хадаар отделение)—фуражнай
ынахтан ахсыттан 1092-тиг үүтү ман эбэ-
һэтэллестибэтти 203,4 бырыһыан толорбутун иһин.

Никитина Марфа Васильевна (Хадаар отде-
ления)—фуражнай ынахтан ахсыттан 1012-тиг
үүтү ман эбэһэтэллестибэтти 181 быры-
һыан толорбутун иһин.

Сокольников Анна Сергеевна (Вахсы отде-
ления)—фуражнай ынахтан ахсыттан 1008-тиг
үүтү ман эбэһэтэллестибэтти 161,3 быры-
һыан толорбутун иһин.

Ачингый комплекстартан уратыларга—Иванов
Михаил Иванович (Арыылаах отделение)
—хас биридди фуражнай ынахтан 1344-туу
кг үүтү ман эбэһэтэллестибэтти 237 бырыһыан
толорбутун иһин.

Егорова Матрена Николаевна (Болтоно отделение)
—ынахтан ахсыттан 1066-тиг үүтү ман эбэ-
һэтэллестибэтти 190,7 бырыһыан то-
лорбутун иһин.

Парфенов Алексей Николаевич (Одьулуун от-
деления)—фуражнай ынахтан ахсыттан 926-
тиг үүтү ман эбэһэтэллестибэтти 162,7 быры-
һыан толорбутун иһин.

БОРООСКУ КӨРӨӨЧЧҮЛӨРТӨН

Савин Анатолий Гаврилович (Чакыр отде-
ления)—50 борооскуну сүтүгэ суох итин хас
бириддирин ортотунан 104,6 кг төлөһүлүтүн
иһин.

Смирникова Анна Васильевна (Мутудай от-
деления)—50 борооскуну хас бириддирин ор-
тотунан 102,7 кг төлөһүлүтүн иһин.

Лавров Яков Иванович (Одьулуун отделение)
—50 борооскуну сүтүгэ суох итин хас
бириддирин ортотунан 102,6 кг төлөһүлүтүн
иһин.

Макаров Николай Семенович (Чакыр от-
деления)—51 борооскуну сүтүгэ суох итин
интенсивнай уотан хас бириддирин ор-
тотунан 153,4 кг төлөһүтэри ситиспит иһин.

ССКП Кин Комитетин Пленумун
уураахтарын—маассаба!ХАС БИРДИИ
КИИИХЭ ТИЭРДЭ

иһин үрдэттигэ, көрдөбүтү
күүрүдүгэ уурулуна,
«Кэскил», «Сарыла»,
«Лесная» уонна «Оскуола»

агитаторлар учууталлар
Е. А. Анитова, М. Н. Пе-
рова, М. Е. Окочешнико-
ва, М. Д. Дьяковская
ахпыт лекцияларын оло-
тоохтор ордуу сөҕөөрү
иһитилэр.

С. ВАСИЛЬЕВ.

эри оҕордулар.

Оройуонга ытыллыбыт
уопсай бир полит-күнүгэ
аарыллыбыт 48 лекцияга
1637 киһи сырытта. Пле-
нум матырыйаалларын
пропагандалааһынга «Зна-
ние» общество опьттах
директордара К. К. Пермя-
ков, И. Д. Неустроев, А. Е.
Филиппов, С. А. Попов
уод.а. активнайдык кы-
тынылар.

Н. КЛАДКИН.

ПРОПАГАНДИСТСКАЯ ГРУППАЛАР

ССКП Кин Комитетин
ахсыһыһаабы (1983 с.)
Пленумун матырыйаалла-
рын пропагандалааһынга
партия райкомун пропа-
гандистскай группалара
оройуон бары совхозтары-
гар сырыттылар. Киһилэр
агитатордарга, коллтиг
форматордарга, пропаган-
дисттарга үс-күсүлөй се-

минары ыттылар. Гру-
ппалар чилиннэрэ совхозтар
киһилэригэр, сүрүн произ-
водственной учасстваларга
Кин Комитет Пленумун
үлэтин түмүктэрин, ССРС
Верховнай Советин бы-
барыгар бэлэмнэни, аан
дойдутаабы балаһманна
тустарынан лекцияларын
ахтылар уонна бэһиэ-
дэ-

ССРС Верховнай Советын

быыбарын көрсө

БАРЫ БИИРГЭ,
ТҮМСҮҮЛЭЭХТИК

Хатылытаабы Культура
директор бу күнүгэ бы-
барга ытылар. Ударнай
ый соруктары иһэтээх-
тик толорорго көбүлүүр
тылардаах плакаттары-
нан киһигэтиллэн ыраах-
тан ыгара, угууу турар.
Манна агитпункт үлэтир.

Быыбарга бэлэмнэни-
ник сибээстэн билгитин
иһиллэнкэ 24 агитатор
үлэтир. Киһилэргэ ана-
лаах семинар ытыллына
Бары федеративнай
учреждениеларга, тэрилтэ-
дэргэ, фермаларга бы-
бардааччылар мунууктар
тэрилтинилэр. Быыбар-
дааччылар иһиллэнкэ
оҕоһулуна. Быйыл ман-
наабы участка барыга
447 киһи, олуннар 20
эдэр быыбардааччы, но-
руот чулуу представител-
лэри иһин куолас-
тыахтара. Олуһу 12
күнүттөн быыбардааччы-
лар иһиллэнкэ бэрэбир-
кэтиһиллэр сааһаана,
— дии кэсир агитпункт
начальнига, олохтоох ор-
то оскуола завуча С. П.
Борисов.

Сельская библиотека хо-
лутар тэриллэбит ана-
лаах мунуука быыбардар
тустарынан Сокуону, ана-
лаах литературалар, те-
матическай плакаттар,
ола, үмүлүлүттэр. Муну-
кун күн ахсын байытыл-
лы иһэр.

Быыбары бары өттүнэн
үчүгэй бэлэмнээх, үлэ-
сага бэлэхтэрдээх көрсү-
—манна бастаки учарат-
таах сорук. Ыаньыксыт-
тар уонна механизатордар
үлэтиллэбит социалисти-
ческай эбэһэтэллестибэл-
ри ылынан көхтөөхтүг
үлэтиллэр. Механизатор-
дартан иһиллэн күөһүгэ

опыттаах тракторист Н.И.
Козлов иһэр. Николай
Иванович ДТ-75 тракт-
орунан Туолума үрээти-
ти от тизэр. Бу күнүгэ-
гэ киһи 450 условнай эта-
лоннай гектары оҕордо.
Быыбарга дээр 725 ус-
ловнай эталоннай гектары
оҕорорго соруктаар. Ити
тракторист сыл аңары-
наабы кириһи. Ыаньык
фермаларыттан ком-
мунист В. К. Дорогу-
нова старшайдаах Сутулаан
бастаан иһэр. Манна үлэ-
лиир 5 маньыксыттан
иккитэ—Анастасия Лит-
винова уонна Петр Мак-
симов быйыл аан бастаан
быыбардыктара. Коллек-
тив билгитин күнүгэ орто-
тууна 4,5 центнертан ор-
дук үүтү мыр. Ынах те-
рөөһүнэ элбээн үлэ бил-
тердик сэргэхсийдэ.

М. МИХАЙЛОВА.

«Салют-7»—«Союз Т-
10» орбитальной комплекс
экипажа үлэ киһи програм-
матын толоруохтаах. Про-
грамма наука уонна но-

космонавт-врач ыттыты-
нан медицинскэй-биологи-
ческай чинчийиллэри ы-
тыты, тупсарыллыбыт сис-
темалары уонна прибор-
дары бөрүбалааһын итин-
нэ чинчийин үлэлэрэ
көрүллэллэр.

Экипаж орбитальной
комплекс бордугар көтүү
программатын толорууга
ниирдэ. Космонавт таб-
арыстар Кизим, Соловьев
уонна Атьков дөрүбуйала-
рын туруга учугай.

(ССТА).

РАБОЧАЙДАР
ҮӨРЭТЭЛЛЭР

Олобу-дүйүбү хаачы-
һыны производственной у-
частковтун иһигэ эконо-
мическай үлэһэ оскуола-
тын учараттаах элэти-
тигэр ССКП КК ахсы-
һытаабы (1983 с.) Пле-
нумун түмүктэргэ үөрэт-
тиһиллэр. Пропагандист
Н. М. Наумов коллективка
үлэ дьисциплиниэтин бе-
рөрөтүү, оҕорумтуотун
үрдэтин, бородууксуй
хаачыстыбатын тупсары
боһурустарыгар иһи
кэпсэтин тэрийдэ.

Оттон ССКП экономи-
ческай, социальнай поли-
тикатын үөрэтэр партизан
оскуолаа Пленум мате-
риалларын раздөлөрү-
нэ, коллектив олобу-
уонна үлэһигэр иккэ с-
бээстээн үөрэтти тэрийдэ.

П. ПЕРМЯКОВА

ТЭТИМИ НАМТАППАТ
ТУҔУГАР

Тыа хаһаайыстыбатын управлениетин совета уон-
на профсоюз райкомун президиума общественной сүбү-
кыстыгын биес ылыны түмүктэрин дьүүлэстилэр. Оны
оройуон совхозтара үүтү уонна привези ылынытр
дэтингэ эрийиллэрин курдук үлэлээбэтэхтөрө бэлэ-
тэннэ.

Үүтү валовой ылым со-
рудаа толоруллубата.
Бир фуражнай ынахтан
401 кг (былааннаммыттаа-
бар 28 кг арыах) үүт
манна. Ордуу улахан хаа-
лыһы «Чурапчы» совхоз
(директор Михайлов Н. Г.)
таһаарда. Манна фураж-
най ынахтан саван ары-
лаа, 292 кг (оройуон орто
көрдөрүүттөн 109 кг кы-
ра) үүт манна. Бу хаһа-
йыстыбага сүөһүгэ күнүгэ
3—4 кг от бэриллэр, эһин
аһылык быста-быста оҕо-
һулар, ынаһы раздойда-
һын тэриллэбит, иккитэ
аһыһыга төһүү мэтэс-
бай. Кылаабыһаа, бу
совхозка дьону түмэр, та-
рийэр уонна иһэр үлэ
көдүүһэ көстүбэт.

Тохсуньууга үүтү тутта-
рыга эһин соруудабы Су-
буруускай аатынан уонна
Эрилик Эристини аатынан
совхозтар эрэ толордулар.
Оттон Хатылы, Сылан,
Одьулуун отделениелара
ааспыт сыл туһааннаах
аһыһаабы тһыһыарын да
сиппитилэр. Үүт хаачысты-
батын, таһаарыһаһын уон-
на сикатын үрдэтүүгэ күт-
түөннээх хамсааһын эм-
таһаарыһаабыта.

Кыстаака кириһэтэн үк-
сэ кулабан көрүүттөн-ха-
райыттан 283 ынах сүөһү,
37 сыгыт көһүүтөн өл-
уонна ити саванар кут-
таллаах. Агарда бу сыл-
га кириһэн баран 20 ынах
сүөһү, ол иһинэр 6 ынаһы,
гуората. Субуруускай аа-
тынан, Карл Маркс аа-
тынан совхозтар ордуу-
бэх сүтүктэннилэр. Хонто-
бо, Хайахсыг, Сылан уон-
на Кизим отделение-
лар тһыһаа, ынах груп-
палары таһаарыһаа,
үлэ, төрдүс суортаахтар
баар буолулар. Ыччат
сүөһүнү төлөһүтүү, гра-
фин Субуруускай аатынан
совхоз тутуспака иһэр.

Управление совета уон-
на профсоюз райкома үлэ-
һыһылыбыт иһэтэстери
түргөһүк туораталлары-
гар, сүөһүттөн бородуук-
суйаны ылыны элбэтэргэ
суйаа эһин дьаһаалары
олохтууларынгар совхоз-
тар директордарын, отде-
лениелар управляючай-
ларын, профкомнарын
эбэһиһэтэстэр.

Ударнай ына хаалыһы
Холбоһуктаах мунуу-
скай социалистическай куотала-
һы кыайыһаахтара саа-
һаарта, отделение-
лар, фермалар коллективтарын
уонна сүөһүттэри бы-
һаарда.

Бастаки мистэни иһ-
быт «Мындабаайы» сов-
хозка көһүрүлэ сылдар
Кыһыл знамя өссө төгү-
хааларыһаа.

Орбита тиксигини

1984 снл олунуу 9 кү-
нүгэр Москва бириэти-
нэн 17 чаас 43 мүнүүтэ-
«Союз Т-10» космическай
хараабыл «Салют-7» орби-
тальной станцияны кытта
тиксигэ.

Табаарыстар Л. Д. Ни-
зим, В. А. Соловьев, О. Ю.
Атьков сир чугаһынаабы
станцияга кирибиттарын
инниттэн «Салют-7»—
«Союз Т-10» салаллылар
комплекс үлэтин саалаа-

руот хаһаайыстыбатын
араас салааларын интерна-
һигэр сир үлүн уонна ки-
ни атмосфератын чинчи-
йин, астрофизическай, тех-
нологическай уонна техни-
ческай экспериментир,

Комментатор колонкалара
СААТТААХ ОСТУОЛБАҔА

Жекеваттабы Нациялар
либарастарыгар ХНТ ки-
ни быраастарыгар комис-
сиятын сый ахсын ытты-
лар сессията үлэтин сага-
лааты. 43 государство
представителлэрэ Израиль
былдыаа олорор террито-
рияларыгар САР-га уонна
Намибияга, ону тэҥэ Саль-
вадорга итиннэ Гватема-
лаа киһи быраастары
сирэй-хараба суох көлү-
мэ кытары сибээстээх дьо-
луннаах боһуруостары
дүүллэһиннэрэр.

Вашингтон биллэнидэ-
министрациятын уонна
НАТО дойдуларын сала-
ааччылары бэйэлэрин ки-
ни быраастарыгар «демо-
кратияны» уонна «көтү-
лү» көмүскээчилэр кур-
дук көрдөрүүлэрин тап-
тыктылар. «Холбоһуктаах
Штаттар», — диэтэ сотору-
таарыта президент Рейган.
— Европига, Ливанга, Кип-
ри Америкага киһи кө-
мүскүүллэр.

Ол эрэри лан дойдуну
норуоттара итинник илдьы-
баллар уонна сирэй көрбөх
суобастаарымыстыгы төбө-
хачча сыаналаабын бэйэлэ-
рин мар опиттарын үчү-
гэйдик билэллэр. Израиль
агрессордара Ближний
Востокка онгоруо хааннаах
дүйүмүлэрин иһин, Палес-
тина арабскай норуоттар
туһайылыбыт геноцид
иһин. Ливан норуотун му-
стун-соруу иһин быһаччы
эпизити чочу АХШ сүтэр.

Ардаагы «демократия»
бары өттүгэр көмүтүнэн
САР расистскай режимэ
Намибияны сирэй-хараба
суох оккупациялар. Со-
буруу Африка төрт нэи-
лэннэтин террордуур.
Вашингтоннаабы делет-
лэр, киникки бизс сылга
дэһайар режим уонна
көлүү эскадроннара Саль-
вадорга 45 тыһыыччаттан
тахса киһини өлөрбүттэ

Р. СЕРЕБРЕННИКОВ,
СССР ырытааччыта.

Марта Львова — Одьу-
луун орто оскуолатын ба-
дыс ахтыһын биир басы-
тыт үөрэнээччигэ. Кылаа-
һыгар үөрэх секторун са-
лайар, онон көлөхтүк
үөрэнэр табарыстарыгар
көмөнү тэрийиһэ элбэ-
тик үлэһин. Иллэс көмү-
гэр кинигини умсугууан
аһар буолан, кымысчаан
билиһи-көрүүгэ киһи.
Марта итин таһынан уус-
уран самодеятельностьта
талан дэриҥкэһинэр.

Дьонно-Эргэтэ Мартани
өссө бүтүрү үлэбит оҕоһон
билэллэр. Кини тасымт
сайын кинигинчэ үктээйи-
нигэр үлэһэн махтал тыл-
ларын үгүстүк истибитэ.

Синиокка: Марта Львова
учууталын У. Н. Шини-
гини кытары.

П. Охонешников фотота.

Музей — олох сиэркилэтэ
МАХТАЛАРЫН БИЛДЭРЭЛЛЭР

Оройуоннаабы кыраайы
үөрэтэр музейга киирдэх-
хинэ сукуна сабыылаах
остуолга сытар сэгээр-
лэр кинигэлэрэ харааха
быраарыллар. Кинигэс кө-
рөөччүлэр үгүс санаала-
рын, атынларын суруйал-
лар.

1983. сылга музейга 12
тыһыычча көрөөччү сырыт-
та. Музей үлэһиттэрэ оро-
йуон тас өттүгэр быһаста-
калары, телевидионнай би-
риһиллэр, лекциялары уоп-
на тематическай биһэрдэ-
ри матаан эмиз элбэх дьо-
ну кытта көрүстүлэр. Кө-
рөөччүлэр баа санаала-
рыттан сорохторо бу
биллэр.

1983 сыл ахсынны 19
күнэ.

«Чурапчы, баай револю-
ционнай үгэстэрлээх оро-
йуон музейыгар оройуон
олоһун-дүйүбүн көрдөрөр
сэдэх, нэрэхсбиллээх экс-
понаттар бааллар».

Культура минис-
терствотын представите-
лэ илгустэөөд
Н. Макенмов.

Бас иһин 25 күнэ.

«Үөскээбит, интэлидиги,
улааныт таптыр Чурап-
чыт кыраайы үөрэтэр
музей сүлүүсүр туары-
гар көмөлөспүт бары дьон-
го, тэрилтэлэргэ барды
махтал тылларын тиэрдэ-
бит».

«Алдан» совхоз парт-

комун секретара Н.
Федоров, «Минвод-
хозстрой» инженерэ
В. Гоголев.

Ааспыт сылга музей ха-
нык экспонаттарынан ба-
йытылына?

Гражданскай сэрии хор-
сун командира Уот Субу-
руускай-Н. Д. Кривошап-
кин уол Константин Ни-
колаевич абатын дьэтиги
малын бэлэттэтэ. Бу оҕо-
һуктары Николай Дми-
триевич анаан-миннэн саха
уһуугар мындырдык ойуу-
латан онгортубут. Ол — өр
сылларга таптаан тутта
сылдыбыт суругун остуо-
ла иһит уураар ыскааба,
кириһиллэтэ.

Ленинскэй биримийэ
лауреата Д. Д. Красиль-
ников биэрбит сэдэх хаар-
гыскаларынан, докумуон-
нарынан музей эмиз ба-
йытылына.

Чурапчы оҕоһооҕо Еле-
на Яковлеватан араама-
лаах, холбукаалаах үрүм
көмүс таһара мэтириэтэ
кирдэ. Бу мэтириэт биһи-
ги биир дойдулаахпыт
иконописец И. И. Сивце-
ланын үлэтэ буолара
сабадаланар.

Уорбаттан Матрена Дья-
чковскайтан үрүм көмүс
чаанньык бөлөх бэрилинэ.
Бу чаанньык Амма Аб-
батыттан саха көмүһүн уу-
һун оҕоһуга эбит.

Диринг олохтооҕо Д. И.

Дьячковскай бурдук тар-
дар таһым эргитэр маста-
ры, олохтору бүүс-бүтүн-
нүү илдэ сылдыбыт.
«Зингер» мааркалаах бы-
лыргы инстэнэр массына
— эмиз сэдэх экспонат.

Музей экспозициятыгар
көрөөччүлэр интэриэстэрин
Н. Осипов «ХТЗ» тракто-
рын макета тардар. Би-
лигин Н. Осипов Чөркөөх
музейин сакааһынан ал-
бан ааттаах революционер
П. Алексеев олоһо сүл-
дыбыт балаһынан онгору
сылдыар.

Итин таһынан музейга
үрүм көмүс кирнэс, бы-
лыргы ыһааһын хас да кө-
рүгүнэрэ, таһаар-сап, оро-
йуон киһи туттар дьонун
ахтымылара, былыргы ман-
ныматтар, кумаары харчы-
лар киридиллэр. Кэтеринан-
скэй кумаары харчылары
музейга Чурапчы олохтоо-
ҕо Татьяна Герасимова,
тердүс кылаас үөрэнээч-
чигэ Костя Петров, сэттис
кылаас үөрэнээччигэ Вла-
дик Марков биэрбиттэрэ.

Билигин музей Улуу
Кыайы 40 сылын көрсө
матырыйааллары хомуйар.

Музей үлэтигэр, киһи
байыргар, туйсарыгар
кыттыһы ылбыт дьонго
барыларыгар — биһиги не-
тиг махталбыт.

В. ПИНИГИНА,
музей научнай
сотруднига.

**Көмөбө
наадыабыт**

Мин 1931 сыллаахтан
колхоз, совхоз үлэтигэр
күүһүн кыайарынан туох
бар сырабын биэрэн
кыайдым. Урукку кэргэ-
ним С. А. Бакинны
иккис колхозтуттар
бастаан ударниктар эти-
бит. Аас-туор сут, сэрии
сылларыгар ыраах Нуот-
а үрүсэ сайыннан от от-
тоон, кыһынын сүөһү кө-
рөн икки сый кыстаабы-
тым. Онтон ас астааччы-
нан фермаларга үлэлээбим.
Ада дойдуну Улуу сэри-
тигэр килбэһинээх үлэм
иһин медалынан наараа-
далаабытым. Ити курдук
36 сый устата сыһыанар
лүгүн билбиктэ үлэлээн,
1967 сылтан пенсияга тах-
сан олоробун.

Билигин кырааым үө-
дүгэр икки төгүлээх
стахын тоһутан дьым
киһигэр нэһилэ тура сүл-
дүйбүн. Иккис ордонно-
рум С. Н. Попов эмиз
колхозка бары сыратын
бизэһэн үлэлээбиктэ. Били-
гин эмиз кырааһын орон ки-
һитэ. Көрөр-истэр киһи
суох. Оһон мас, муус
кыһалдаахпыт. Билигин
эмиз уһугулаан олоробут.
Нэһилэкибит, совхозтут
салайааччылар көрөн ко-
молдохторун сеп этэ.

А. БАИНА.

★
**Редакция
почтата**
★

КИМ ДА УМУНУЛЛУБАТЫН ТУҢУГАР
УЛУУ КЫАЙЫ 40 СЫЛЫН КӨРСӨ

Холобур буолуох ологу
олорбут дьоннор (өлбүт-
тэр да, тыһынаахтар да)
оройуонна арымаа суох-
тар. Кинилэр ааттарын
үйлэтиннэ биллэринтэ үлэ
ситэтэ суох ыттылар. Ада
дойду Улуу сэриитигэр
биһиги оройуонмуттан
2100 киһи кыттыбыта. Ки-
һилэргэн 1400-чэ киһи
фронтоҥ эргиллэбэтэрэ.
Сэрии ветераннарыттан
билигин 200-тэн таһа ки-
һи бар. Ону тэҥэ үлэ-
тераннара, сэрии мар сүл-
дарыгар уопсай кыайымы
тымыга уһаабыт дьон,
эмиз бааллар.

Улуу Кыайы 40 сыла-
гар бэлэмнэһиннэн сибээс-
тэн кинилэр ааттарын
үйлэтиннэ чочу тугу он-
роохха сөбүт?

Бастатан туран, нэһи-
лэн ахсын урут оҕоһулу-
бут стэндэлэри сөргүтүөх
хэ. Билигин Холтободо

итинник стэнд төм хоско
аһылаа сытар. Чакыр гиз-
из киһи көрбөт сириттэр
ыйаһы тулар.

Иккисинэн, атык сэри-
и өлбүттэри сурада суох
сүлүүттэри ирдэһин кыла-
дыбыт. Оннообор Холтобо-
до Далбаахы урут Ам-
мосов дьон киһини ирдэ-
һин Украина пионердара
сурук ыһыһыттарыгар э-
пизиттээхтэхтэ. Кытаа-
нахтан Степан Лысков,
Егор Ногородов, Петр
Парфенов уонна Егор
Спирidonов, Хатылтан
Михаил Аржанов, Дьаа-
рылтан Спирidon Ша-
арин, Мугудайтан Инно-
кентий Петров у.д.а. ха-
на сымлаан хайдах өлбүт-
тэрин ким да ирдэһэтэ.
Оскуолалар кыһыл суол-
дугуттары итиннэ эмиз ко-
молдохторун сеп этэ.

Үсүһүнэн, баар лаама-
тыһымыктары эмиз сөргү-

түөххэ. Кинилэри пионер-
дар шэфтэһиннэри бэрэ-
дэһтээххэ, билигин кур-
дук куолутугар эр он-
ромуохха. Кыһын хаарла-
аһыны, дьыл итин көмүгэр
перспективэлэһини, кыраас-
калааһыны, күрүөлэһини,
сибээкини олоһууну тэри-
һинээх. Маны туһааннаах
сельсоветтар, оскуолалар,
комсомольскай тэрилтэлэр
дэһайыа этилэр. Сорох
сирдэргэ эргэрибиз эбэтэр
мөлтөх оҕоһуулаах пед-
матывныктары санар-
лаах, туйсарыах баара.

Оройуон кинигэр сы-
тыары ууруллубут тааска
буойунар ааттарын суру-
дан, военкомат тоһторун
нигэригинэн суолу батыһа
тэлтир, ол алараа өттү-
гэр нементий трюгуары
онгору ордук буолуо этэ.
Эргэ почта дьэстэ дьэни
көтүрэн, көһөрөн бараан ол
онугар сага дьэ тутан

революционнай, бойобуой
уонна үлэс албан аат ку-
дуубун саала-кабинетын
тэрийиэххэ. Оһно тааска
сурууан буойунарга анал-
лаах стэндэлэри онго-
туохха.

Төрдүһүнэн, тэрилтэлэр-
гэ ветераннарга аналлаах
муниуктары, дуоскалары
онгоруох баара.

Оскуолаларга сэриигэ
баран өлбүт учууталларга
мемориальнай дуоскалар
оҕоһулуохтаахтар. Ити
туһунан Үөрэх минис-
терствотун бирикээһэ баарын
үрдүнэн, биир да оскуола
толоро илик.

Билигин баар сэрии
кыттылаахтарын, тылга
кыайымын үлэһиһыттар
актыларын хомуйар эмиз
наада.

Быһата, бу үлэни сэр-
ахсын кичэллээхтик тэри-
гэ дьылы, ким даһаны, туох
даһаны умнулуу суох-
суох.

П. СПИРИДОНОВ,
Албан аат кулуубун
чиһинэ.

Иһонна ормылаарыттан
«А» индустрията са-
далаана. Республика
рибонин маддына баста-
ны түбөлүктөрү ригистра-
циялаһылар.

Итиннэ сибээстэн Рес-
спублика исполкома грипп
дарыһын утары кыла-
дыһаалар быһаарар
эргэргэттэ. Оһно, чуолас-
та үлэһиттэрэ ма-
хастары дьылэригэр та-
руулаахтара, суһал кы-
һы оҕоруу графин ба-
дыһынан оройуон тэри-
тэлэрин автоэшиппар
туһаналлаахтаахтара, ба-
ныһыһын халыһы
эйгэтин үлэһиттэрэ ма-
рыла мааскалаах үлэһи-
тээхтэрэ, эпидемия
эр оҕолорго аналлаах
профилактика, мааскалар
ордхтэһиннэр, атын да
паллар ыһыһылаах
боһуулар бэлэһинэ.

Грипп — салгыһынан та-
һаар марын, баһаары
сөгөлөөрүгэр, кистэри
сэр, ытырдарыгар тү-
үс аһсааннаах виру-
сын таһааран дордох-
тооку сутуйар. Грипп
чэпчэкиник даһаны, ири-
хандык даһаны ыһааһы
ха сеп. Ол эрэри ири-
хандык сүбэригэр форм-
аһымыт, харыһы
буулаахха, ыар содур-
суолуон сеп. Гриппи
дан ситэ эмтэһиннэ
көмөй, мурун ардаа-
рылыра үөскүүр
тыһага обустарыаха
Организм ыарыһын үл-
сар дьобура наһаа.

Гриппи кайдах хары-
һаахха?

Туспа хос суох бр-
дына, ыарыһах суту-
о таһаас быһыһын
ыһаллар. Баһаары
сөг-истэргэ муһуу
аһаах түөрт хос ыары-
мааскалаах саба ба-
дыһаахха. Мааска
ахсын сууһулар, өтү-
һиллэр. Дьэ муһу
ыарыһах таһаһын, и-
тиһин-хомуһун бэр-
рылааннаах хлор (а-
биздэрэ ууга 1 кг
наах хлор извешин
лар, 3-4 чаас устата
иһэридан бараан суту-
һытан биир биздэрэ
1 матааһын куту-
суурадаһынаах ууһу-
нуулар.

Грипп кыра оҕо-
ордук кутталлаах.
маддыһыта билиһин-
дэһаһылаа, детсаны
дьыллэһе суохтаах.
дьыллэһит кэргэһинээх
оҕо сымдыһыта боһу-
таах. Грипптэбит иһэ-
туһ аһатарыгар ма-
мааска кэтэрэ бу-
Грипптэбит киһи
малдыар, температу-
үрдүүр, этэ итиһэр,
те малдыар, унуохтара
һытталлалар, иһити-
малдыар. Грипп, үк-
дук, тумууһан дьобу-
һаар ыарыһах суту-
Гриппин маддыһы-
тын билиһин да, дьы-
тигэр суһал көмөнү
ран көрдөрүт, араа
ларын толору туһаан-
тэһин. Ол бэйэригэр
даны, туһаһыгар
даһаны туһааһа.

В. ВАСИЛИЕВ,
санитарнай эр-
Редиктор
А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ